

СУСРЕТИ: ЈОЖЕФ ЖАМБОКИ,
СЕДАМ ДЕЦЕНИЈА ОД ПРВОГ ДОЛАСКА У ВАРОШ НА ТИСИ

"DNEVNIK"

Кањижи с љубављу

Kада у Београду вине паје мого да, због пријаве Гестапоу, скрива јеврејског деčaka, време обућар Пал Жамбоки се с њим 1942. године упутио у родну Кањижи. Пал Жамбоки је тако спасао Јосефа Бен Аврама да не заврши у неком од виласних нацистичких концентрационих логора, а спасао је и Јосефону сестру Ружу и још неколико деце, чиме је завредео да постане „Праведник међу народима“. А Јосеф је, понте је у рату остао без породице, у знак захвалности и понитоваша према Палу Жамбокију, узесљеговој прозиме и, каже, с поносом га ноги.

— У Израелу су ми рекли да ће спајају никада не променити име и презиме, јер Пал Жамбоки када је био био и тата и мама, ризиково је живот избог мене. Био сам ипонас када је у Београду проглашен за праведника, а успео сам да на свечаност дође и патријарх Павле. То је за мене било нешто незаборавно и вечно. Оно што је учинио за мене никада се не може заборавити и Кањижи сам већији дужник — пристаје Јосеф Жамбоки.

Седам деценија от првог Јосефовог доласка у Кањижу срећемо га на обали Тисе. Својски се потрудио да се одужи Кањижанима организујући заједничку општинску Образованом културном установом „Кнесе“ изложбу о добром људима - „Праведници Србије“, посвећену Палу Жамбокију и свим праведницима. Срећај који су спасавали Јевреје за време Другог светског рата. У оквиру овог програма је и концепт емисијних српских и израелских уметника „Кањижи с љубављу“.

— Мени као да је сис то јуче било. Сви симајеју се једнога како сам стигао у Кањижу, а сваки пут људи долазим, заиста се осећам као код кћеба, као у рају, јер ту сам спасен! Овај ми је живот као награда, ја то ценим и никада не могу заборавити. Независно од тога шта се касније дешавало по политичкој линији, када сам одлазио, све је то било пролазно, уверио сам се да најбољи људи живе у Ка-

„Било ми је важно да се одужим Кањижи“

нижи. Прежинео сам у таквој ситуацији толико времена, када је било најтеже, а нико није помислио пити покушао да ме угрози. Био сам и степендиста Кањиже, па дојинотно осећам обавезу према овој вароши и њеним дивним људима.

Жамбоки вели да је манифестија посвећена Палу Жамбокију, можда требало да буде радије одржана, да је можда могла да се уприлично у Београду одакле је стигао у Кањижу.

— Итак, било ми је важно да се на шеки начин одужим Кањижи. Нијаки је не заборављам, већ само размишљам како и на који начин још могу да јој помојем и да јој се одужим. Спреман сам да се племи да размотримо могућност и о инвестицијама из моје струке, да Кањижа буде још познатија на малим сметама...

Присећа се за пискову породицу погубног времена, када је у прогону Јевреја и пискова фамилија у Београду одведенa на Сајмините.

Пал Жамбоки је био у добром односима са папијама, примио је мами и рекао да је „премаши“ да је нас поведе. Хтео је и маму да поведе, али бака је била болесна и мама није могла да је напусти, па је пристала да с њим по-

ћемо само ми, деца. Мислила је да ће за који дан можда моћи и она да нам се пријужи, али ту су, поред баке, биле и две њене сестре и њихова деца. Пал наје извешао из логора и вратио нас кући. Сајмините се потом затворило и није му вине било приступа. Али пре тога је успео да изведе мена, сестру Розу и још четворо деце које је сместио у Београду, али смо, пажалост, с њима изгубили контакт. Пал је моју сестру довео код братовљене Ђерке у Нови Кнеженици, код породице Маринке и Ђурија Чанација. Њихова ћерка данас живи у Кањижи и чува мамину диплому и медаљу, јер је и она пројапана за праведницу...

Јосеф нам прачи да му је Пал доиста био као отац. Дао га је по доласку у Кањижу на изучавање столарског заната кол Ингвилда Калмана који је имао радњу у Селен улици (Широкој улици) према железничкој станици. После завршетка заната, једно време је радио, одслужио војску, али је био амбициозан, па се обратио Скупштини општине Кањижа молбом да би јако волео даље да учи

Златна свадба

Разговору крај Тисе пратијуће се Јосефова животна супружница Маргит Рут Жамбоки, девојачког презимена Вајда. Не таји да се са Јосефом упознала када је био директор у Фабрици намештаја „Пролетер“, где је била главни рачуновођа. „Развила се љубав, па смо се пешили, а та љубав и данас траје. Ланс смо прославили и златну свадбу. Лено пам је у Израелу, међутим, волимо и папу Кањижу. Усталом, не каже се да ће ко није води са Тисе не може да је заборави“, испричала нам је Маргит, која је за ову прилику специјално написала композицију „Кањижи с љубављу“.

на Випој техничкој школи у Новом Саду. После је школовање наставио и Загребу, те, на крају, у Розенхайму у Немачкој.

— Добио сам стипендију захваљујући Николи Којићу, а када сам се вратио, поставили су ме за директора Фабрике намештаја „Пролетер“. Почели смо да производимо намештај по наруџбини, за кратко време смо напредовали. Када се видело да је посао кренуо, јединили смо још два сродна предузећа и утемељили Фабрику „Петар Драшанић“. Срије ми је западло и данас када сам крај пе пролазио. Правили смо намештај за ставове партијских и других функционера, па су отпремани вагони робе за Нови Сад, Београд, Крупањац и друге градове тадашње Југославије — присећа се Јожеф.

У Кањижи је остао до 1961. године, док једног дана против њега није била поднета пријава због изосталака са састанака партијске организације. Поврх свега, уследило је и онтужђба да је наводно рекао да не долази на седнице „јер рукојодиоци немају везе са привредом“. Свише то му је да сутрадан не долази на посао док се не одлучи шта ће даље бити. Напавили су у избраном грођу Јожеф, се јавио неким функционерима ван Кањиже шта се десило, одмах су дошли по њега и супругу Маргиту, па је посао техничког директора добио у суботичком предузећу ФАФЕ, а супруга је нашла намештаје у Позоришту.

Обилазио је Јожеф свог спаситеља Пала Жамбокија све док није отишао па вечни починак 1969. Постарао се да се његова вечна кућа на кањицком гробљу достојно одржава, без обзира што га је даље животни пут одвукao у Израел, где је успејан пословни човек. Једно време, док се није отишао у високе политичке воле, први сарадник у комерцијали у компанији за производњу намештаја био му је актуелни премијер Израела Бенјамин Биби Нетанјаху, који му је био и стални сапутник на највећим светским сајмовима.

Ја сам остао у својој струци, а Биби је постао прва личност Израела. Када сам у америчком Хајшонгу, па највећем светском сајму у области намештаја, питали су ме где сам учил запат. А када сам рекао да је то у Кањижи, морао сам да објашњавам да то није у Израелу, него у Србији. И како да испишу чули за Кањижу, питао сам их, када су олате изјубили мајстори који су грали и Богорад, Вудименчу и Беч.

■ Милорад Митровић

SEĆANJE NA DOBROTVORA

Spaseni sin Pala Žambokija

KANJIŽA - U znak sećanja na Pala Žambokija iz Kanjiže, dobitnika najvišeg izraelskog odličja "Pravednika među narodima", u kanjiškom Domu umetnosti Obrazovno-kultурне ustanove "Knesa" priredena je izložba "Pravednici Srbije" i koncert posvećen pravedniku Palu Žambokiju, ali i svim ljudima Srbije koji su spasavali Jevreje za vreme Drugog svetskog rata.

Kada je 1942. godine jevrejsko stanovništvo deportovano u koncentracione logore, Pal Žamboki je u Beogradu prihvatio, skrivaо i spasavao jevrejsku decu. Ubrzo je morao da beži iz Beograda jer je prijavljen Gestapou, pa se vratio u Kanjižu. Devojčicu Ružu je uspeо da sakrije kod svoje sestre od tetke Mariške Čanadi u Novom Kneževcu, a njenog brata Josefa je doveo u Kanjižu. Posle rata Josef je u znak zahvalnosti uzeo prezime svog spasioca Žambokija.

- Ono što je učinio za mene Pal nikada se ne može zaboraviti, a i Kanjiži sam većiti dužnik jer sam bio njihov stipendista i doživotno ču osećati obavezu prema ovoj varoši i divnim ljudima - priča Josef.

Josif Žamboki sa suprugom

Pal Žamboki

pa nisu puno znali o njemu. Rekao im je da mu je supruga poginula za vreme bombardovanja u Beogradu i da nisam naučio madarski. Bio je uverljiv i ubedio je svoju familiju i policiju. Vodio je računa da se nešto ne sazna o mom poreklu, povezao se sa katoličkim sveštenikom u Maloj crkvi u Kanjiži i zamolio da idem na veronauku i naučim molitve. Rado su me primili i redovno sam išao na časove, pa sam iz Starog zaveta tako dobro naučio sve molitve na madarskom da kada sam posle krenuo u školu, deca su govorila: Žamboki će sigurno biti pop! Vrlo brzo sam naučio madarski, družili smo se, niko nije ni pomiclao da nisam Žambokijev sin.

Josif Žamboki priča da ga je Pal dao na izučavanje stolarskog zanata kod Ištvana Kalmana, a posle završetka zanata, obratio se Skupštini opštine Kanjiža za stipendiju na Višoj tehničkoj školi u Novom Sadu.

- Dobio sam stipendiju, a kada sam se vratio, postavili su me za direktora Fabrike nameštaja "Proleter". Pošao je krenuo, ujedinili smo još dva srođna preduzeća i utemeljili Fabriku "Petar Drapšin". Srce mi je zaigralo i danas kada sam kraj nje prolazio - govori pun emocija. U Kanjiži je ostao do 1961. godine, kada se preselio u Izrael. Obilazio je Josif svog spasitelja Pala Žambokija sve do njegove smrti. [N.K.]

SARADNIK BENDŽAMINA NETANJAHUA

jedno vreme dok se nije otisnuo u visoke političke vode, prvi saradnik u komercijali u kompaniji za proizvodnju nameštaja bio mu je aktuelni premjer Izraela Bendžamin Bibi Netanjahu, koji mu je bio i stalni saputnik na najvećim svetskim sajmovima. - Ja sam ostao u svojoj struci, Bibi je postao prva ličnost Izraela. Kada sam u Hajnpontu (SAD), na najvećem svetskom sajmu u oblasti nameštaja, dobio najviše priznanje za industrijski dizajn nameštaja, pitali su me gde sam učio zanat, a kada sam rekao da je to u Kanjiži, morao sam da objašnjavam da to nije u Izraelu, nego u Srbija. Rekao sam im da me čudi da nisu čuli za Kanjižu, gde žive najbolji ljudi na svetu, jer sam zahvaljujući njima preživeo - kaže Josif Žamboki.

TISZTELGŐ RENDEZVÉNY

Zsámboki Pál emlékére Magyarkanizsán

Szombaton kiállítás és koncert lesz Magyarkanizsán Zsámboki József szervezésében és a Cnesa OMI társ-szervezésében Zsámboki Pál emlékére, aki megkapta a Népek Igaza – a nem zsidóknak adható – legmagasabb izraeli kitüntetést.

Zsámboki Pál 1942-ben Belgrádban, amikor a szerbiai zsidóságot koncentrációstáborokba hurcolták, két kisgyereket vett magához, és bújtatta őket: Rózát és Józsefet.

A gyermeket szüleit, testvérét és nagyanyját megölték. Rövid idő múlva Pálnak menekülnie kellett Belgrádból, mert a Gestapónál följelentették, hogy zsidó gyerekeket rejteget. Rózát az unokahúgánál – Csanádi Mariskánál – Törökkanizsán sikerült elbújtatnia, a 10 éves József pedig Magyarkanizsára hozta. Azok a kanizsaiak, akik tudták, hogy Zsámboki zsidó gyermeket rej, a háború végéig nem árulták el a titkot.

A háború után József hálából felvette megmentőjének, Zsámboki Pálnak a vezetéknévét.

Zsámboki Pál hősiességére emlékezve és tisztelegve az ő életét megmentő és a zsidóságot segítő magyarkanizsaiak előtt, Zsámboki József mérnök ír kiállítást és koncertet szervez a városnak. Szombaton Cnesa OMI előcsarnokában 19 órakor megnyílik a Népek Igaza – Szerbia elnevezésű tárlat, megnyitóbeszédet mond mások mellett Zsámboki József, a projektum ötletgazdája és kivitelezője is.

A nagyszínpadon 20 órától kezdettét veszi a Szeretettel Kanizsának – hangverseny.

A műsorban fellépnek: Jelena Vla-

hović mezzosoprán és Jasmine Trumbić a belgrádi Operaház primadonnái.

A neves opera-énekesnő, Ruth Zsámboki az est különálló részében zsidó és magyar népdalfeldolgozások mellett népszerű áriákat énekel Miloš Nikolic hegedűművész kísérével. Repertoárjában hallható lesz a *Szeretettel Kanizsának* című dal, amelyet erre az alkalomra a város tiszteletére komponált.

A belépés díjtalan. Jegyek előjegyezhetők a 024/874-077-es telefonszámon.

■ M.M.